

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK IV

DUNAJ, V SREDO, DNE 12. X. 1949

ŠTEV. 69 (254)

Samo Demokratična fronta delovnega ljudstva
je garant za uspešno izbojevanje naših pravic

Nedeljske volitve za deželno zbornico na Koroškem so zelo poučne. Kažejo nam, da povsod, kjer ne nastopamo enotno, samo naši nasprotniki žanjejo uspehe. Pred rezultati teh volitev nikakor ne bomo zapirali oči, temveč nam moramo služiti kot šola, da še bolj napremo svoje sile proti razbijačem, proti avstrijskemu imperializmu in mednarodni reakciji.

V državni zbor so na Koroškem socialisti dobili 101.207 glasov, OeVP 83.770 glasov, VdU 51.250 glasov, KPOe 9.988 glasov, **Demokratična fronta delovnega ljudstva 2107 glasov**, Demokratična unija 335 glasov. Med 83.770 glasovi OeVP so všteti tudi glasovi Krščanske ljudske stranke, ki se je očitno združila z našimi sovražniki, čeprav je vsaj na zunaj za deželni zbor hotela baje biti slovenska stranka. Volitve so pokazale, da je s svojim razbijaškim nastopom sicer pomagala našim narodnim nasprotnikom in najhujšim šovinistom v OeVP, da pa je na drugi strani zvestno preprečila koroškim Slovincem vstop v deželno zbornico.

Ceprav s svojimi približno 4600 glasovi voditelji tako imenovane Krščanske ljudske stranke govorijo sedaj o svojem uspehu in o tem da so povsod razširili svoj vpliv, je rezultat njihove razbijaške in izdajalske politike vendarle ta, da se smeji naši sovražniki. Kje vidijo gospodje uspeh? Ali gospod dr. Tischler in Co. ne vidijo, da so nacisti na Koroškem dobili največ glasov in je pot od dr. Steinacherja do VdU-a le kratka. Že v volivni kampanji je dr. Steinacher pozval vse „može na severnem

in zgor. Koroškem, da naj mislijo na „ogroženo“ nemško ljudstvo na meji“. Ali mislijo, da se v deželnem zboru ti moške ne bodo znašli? Vsega tega voditelji Krščanske ljudske stranke ne vidijo in se radujejo nad „neko“ zmago nad „tistimi“, ki so zanje večji sovražniki od Steinacherja in VdU-a in s katerimi „se jim gabi sodelovati“, kakor so vedno spet poudarjali na volivnih zborovanjih v pričakovanju na svoje „tri do štiri mandate“. Toda dobili so jo po glavi in prav zato je bila naloga Demokratične fronte delovnega ljudstva, da ohrani revolucionarne tradicije koroških Slovencev, tradicije osvobodilne borbe in borbe povojnih let za popolno nacionalno in socialno enakopravnost. Ravno v tem je njena sila, čeprav je izšla zaradi najhujšega pritiska reakcije in cerkvene hierarhije iz volitev z manjšim rezultatom.

To pa naj nas ne plaši, ker vemo, da 2107 ljudi in to predvsem brezkompromisnih, neustrašenih mož stoji v njenih vrstah in neomajno brani načela naše stoletne borbe. Načelnost in doslednost pa sta vedno porok za trajen uspeh.

Uspeh Demokratične fronte delovnega ljudstva je sicer skromen, toda razlogi, ki so dovedli do tega rezultata, so tako številni in otipljivi, da že pri površnem pregledu prepričajo nepristranskega presojevalca o njenem neenakem boju s sovražniki, mi šovinističnimi protislovenskimi silami, ki jih je na vsakem koraku podpiral še celovški škofijsko-knežji ordinariat. Kajti proti zavednim ko-

roškim Slovincem, združenim v Demokratični fronti delovnega ljudstva, se niso postavile le vse avstrijske nemške stranke, marveč tudi nemška deželna cerkvena oblast z najpogostejšim izrabljanjem verskih čustev in najodurnejšim pritiskom na krščansko vest našega ljudstva s pomočjo ekskomunikacije.

Kljub temu bi se ves napor združenih šovinističnih in reakcionarnih prizadevanj ne mogel obnesti spritnosti slovenskega ljudstva, da se ni pojavila na politični pozornici na eni strani kominformska gonja, na drugi strani pa tako imenovana Krščanska ljudska stranka pod vodstvom dr. Tischlerja s svojim razbijaškim delom. Po nalogu njihovih naredbodajalcev, naših najbolj strupenih sovražnikov, so voditelji KLS-a s svojim volivnim manevrom dosegli razkroj v strnjem taboru protimperialistične slovenske fronte in vrgli v umazano igro številne naše poštene ljudi, ki so v zadnjih letih tolikokrat z enotnim nastopom znali uveljaviti zahteve po popolni enakopravnosti slovenskega ljudstva na Koroškem. S sedaj popolnoma razkrinkano lažjo in prevaro o nevarnosti za vero in krščanstvo v Avstriji so zavedli del naših ljudi na pot kompromisarstva z avstrijsko reakcijo, ki je že pred volitvami pozdravila celotno voditeljsko kliko z dr. Tischlerjem na čelu kot vračajoče se izgubljenice. In da so zavedli naše ljudi na pot, se niso posluževali le potvarjanja resnice, da jim gre za krščanstvo, temveč so se poslužili tudi še blatenja naše narodnoosvobodilne borbe in gnusnega sumničenja predstavnikov DFDL, da bi s pomočjo šovinističnega ordinariata s posiljevanjem vesti uveljavili svojo voljo.

Zavedno naše ljudstvo, ekskomunicirano po eni strani od Kominforme in po drugi strani od cerkve, se je znašlo med kladivom in nakovalom. Zbegano in razočarano je poplašalo, omahovalo ter se volitev ali sploh ni udeležilo ali pa prišlo na volišče razcepljeno v taki meri, da je ostalo le še par tisoč glasov. Tako je z geslom „Deli in vladaj“ našim nasprotnikom samo s pomočjo KLS uspelo, da koroški Slovenci ne dobimo niti enega zastopnika v deželni zbor.

Volitve niso dobro zrelostno spričevalo za avstrijsko ljudstvo

Volitve v državni zbor v Avstriji so prinesle marsikatera iznenadenja in mnoga razočaranja. Predvsem je iznenadilo, da se stanje do sedaj vladajočih strank skoraj ni spremenilo kljub nastopu novih sil na levi in na desni strani, ki so se na vso moč trudile, da bi onemogočile nadaljnjo brezvestno samovlado strank vladne koalicije. Čeprav spritno do skrajnosti gnusne gonje proti ljudskim demokracijam in brezvestnega izrabljanja verskih čutov s pomočjo ekskomunikacije ni bilo pričakovati vidnega porastka naprednega gibanja, le nihče ni pričakoval tako skromnih

Slovenci smo pred vsem svetom postavili življenjsko zahtevo malega naroda, da hočemo živeti na svojih tleh svobodno, kulturno življenje, da hočemo uresničiti besede, ki jih je zapustil nepozabni pevec Simon Gregorčič kot svojo sveto oporoko: „Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod!“

Toda voditelji KLS so tudi s tem zadovoljni. Vključili so se v vrsto onih šovinistov in svojih zaveznikov, ki že vsa desetletja, posebno pa po drugi svetovni vojni delajo na tem, da bi koroški Slovenci zginili z zemlje. Čeprav so prišli gospodje okoli KLS-a šele za ZAS-om in BHS-om kot zadnji, si vendar obetajo nagrado. Njihovi pristaši, predvs. zaslepljenci in dobronamerni, pa na žalost še niso spregledali vseh nakan in jih zato čakajo še mnoga presenečenja. Že novi sestav koroške deželne zbornice, v kateri bo imela SPOe 15, OeV 12, VdU 8 in KPOe 1 sedež; mora biti za njih dovolj veliko presenečenje, ko so jim govorniki obljubljali kar tri zastopnike. Nič manjše razočaranje za njih ni dejstvo, da najbolj „katoliški in krščanski“ kandidat OeVP dr. Kolb, ki so ga postavljali za vzor-moža in garanta za izpolnitev zahtev koroških Slovencev, niti ni bil izvoljen, pač pa je na njegovo mesto prišel zastopnik VdU, ki bo tudi na Koroškem najzvestejši zaveznik OeVP, kadar bo treba nastopati proti koroškim Slovincem. Mi smo vse to videli in tudi povedali naprej, zato nikakor nismo razočarani. Nas boli le zbeganost našega ljudstva, ki je nasedlo vabam kupljenih barantačev in se bo moralo šele po tej izkušnji prebuditi iz nevarnega spanja.

Je in ostane dejstvo in to je najmočnejši izraz teh volitev: v nevarnem položaju med dvema ognjema so vzdržali le zavedni neomajni borci, ki se niso dali zavesti od laži niti ustrahovati z grožnjami in z izvajanjem največjega nasilja nad vestjo in krščanskim prepričanjem našega ljudstva. Zbrali so se v Demokratični fronti delovnega ljudstva in kakor vedno pokazali tudi na volitvah pripravljenost in odločnost, da hočejo krčevito prijeti za delo in se nikdar ne boje premakniti s poti, ki je bila začrtana v dolgih desetletjih naše borbe za nacionalno in socialno enakopravnost.

Mi nikdar nismo prerokovali treh ali štirih mandatov, vedno pa smo se zavedali svoje moči in te se zavedamo tudi danes: v naših vrstah je nad 2000 odločnih neustrašenih aktivistov in borcev, ki bodo proti volji kupljenih krmarjev KLS-a v najkrajšem času prepričali tudi vse ostale poštene naše ljudi, da je garant za uspešno izbojevanje naših pravic le v strnjeni enotnosti vseh koroških Slovencev ne glede na različne svetovnonazorne poglede.

Glasovi za DFDL in KLS v posameznih občinah

Okraj Celovec		DFDL	KLS
Zrelec	4	23	
Grabštajn	1	23	
Hodiše	39	102	
Kotmara ves	71	28	
Bilčevs	70	65	
Žihpolje	5	32	
Otok	11	13	
Medgorje	3	31	
Zgornja vesca	54	30	
Pokrče	1	14	
Radiše	6	68	
Št. Tomaž pri Celovcu	1	11	
Škofiče	98	74	
Vetrin	6	10	
Bistrica v Rožu	37	88	
Borovlje	115	58	
Šmarjeta v Rožu	7	150	
Medborovnica	39	38	
Svetna ves	65	85	
Slovenji Plajberk	38	28	
Sele	83	181	
Celovec — mesto	52	121	
Okraj Velikovec		DFDL	KLS
Djekše	36	38	
Grebinj	32	73	
Vovbre	6	59	
Ruda	9	60	
Št. Peter na Vašinjah	34	—	
Velikovec	24	40	
Važenberk	21	84	
Okraj Beljak		DFDL	KLS
Pliberk	8	29	
Bistrica pri Pliberku	89	274	
Libeliče	3	87	
Libuče	42	104	
Blato	95	240	
Žvabek	29	40	
Dobrla ves	64	150	
Galicija	13	57	
Globasnica	34	229	
Škocjan	54	200	
Žitara ves	44	153	
Železna Kapla	19	54	
Bela	106	207	
Okraj Beljak		DFDL	KLS
Beljak — mesto	3	9	
Podklošter	3	82	
Bistrica na Zilji	1	36	
Bekštajn	159	203	
Straja ves	9	29	
Marija na Zilji	10	34	
Vernberk	30	40	
Loga ves	97	83	
Kostanje	3	63	
Ledenice	20	90	
Lipa ob Vrbi	11	21	
Rožek	22	19	
Št. Jakob v Rožu	131	359	
Okraj Šmohor v Zilji		DFDL	KLS
Brdo	9	44	
Okraj Špital na Dravi		DFDL	KLS
Kolbnitz	1	—	

Jeseniška bolnišnica je ena izmed najmodernejših na Balkanu

Jesenice... Že pred sto leti so tu goreli plavži, v katerih je slovenski delavec talil rudo, ki jo je nakopal v Karavankah. Dragoceno jeklo je nato tujec z velikim dobičkom prodajal dalje, slovenskemu rudarju in fužinarju pa je ostala revščina in trpljenje. Z leti se je tu razvila železarska industrija, ki jo je upravljala Kranjska industrijska družba, ki je iz krvavih žuljev jeseniških kovinarjev kovala ogromne dobičke.

V stari Jugoslaviji je delalo v jeseniški železarni do 5000 delavcev, ki so životalili v težkih življenjskih pogojih. Njihova stanovanja so bila v križčnem nasprotju z najosnovnejšimi pravili o higijeni, kakor tudi stara bolnišnica, ki je imela vsega skupaj 50 postelj nameščenih v prostorih, ki so bili bolj podobni hlevu kakor pa človeškemu prebivališču.

Kljub temu, da je bil vsestransko izkoriščen, jeseniški kovinar ni klonil. Železo, ki ga je koval, je tudi njega samega prekovalo v železo. Sam se je gradil strokovno, politično in kulturno. Sindikalno gibanje v jeseniškem kotu se je začelo že pred 50 leti. Daleč naokrog je segal vpliv kulturnega življenja na Jesenicah. Tudi ideja za gradnjo nove bolnišnice je prišla iz delavskih vrst. Že v stari Jugoslaviji je dala zanjo pobudo in sredstva bivša krajevna Bratovska skladnica. Z gradnjo so pričeli v maju 1940.

„Hočemo bolnišnico, ki bo vredna človeka!“ so naročili arhitektoma inž. Kosu in inž. Platnerju, ki sta delala načrte, in arhitekta sta njihovo željo polno izpolnila.

Decembra leta 1940 je bila stavba v grobem pod streho. Naslednje leto pa je prišel okupator. Nadut in oblasten se je lotil nadaljevanja gradnje. Dve leti je stalno nekaj spreminjal, podiral in gradil, naredil pa je več škode kakor pa koristi. Hotel jo je izpremeniti v vojno bolnišnico. Leta 1943 pa se je nenadoma premislil in z deli popolnoma prenehal.

Jeseničani so gledali njegovo početje s posmehom. Naj šari, so si mislili, — saj ne bo dolgo. Kar je bilo notranje opreme nabavljeno za bolnišnico že pred vojno, so skrbno poskrili, da bi je okupator ne raznesel.

Pomlad 1945 je prinesla jugoslovanskim narodom svobodo in novo Jugoslavijo. Jeseniški kovinar je odložil puško in se vrnil v tovarno. Zavihal je rokave in začel delati. Gospodarski položaj Jesenic se je temeljito izpremenil. Industrija in črna metalurgija sta se močno razvili, postali sta temelj socialistične graditve. Železarna na Jesenicah se je povečala in izpopolnila, obenem se je povečal tudi delovni kolektiv.

Ljud. oblast je dala delavcu drugačne življenjske pogoje. Že v juniju 1945 so bila dela na dogra. nove bolnišnice v polnem razmahu. Kljub temu, da je bilo potrebnih polnih 6 mesecev, da so se odstranili sledovi okupatorjeve „višje graditeljske umetnosti“, so dela naglo napredovala. 11. aprila 1948 je bila bolnišnica slovesno izročena svojemu namenu.

Bolnišnica je zgrajena na Plavžu pri Jesenicah, nedaleč od velikih delavskih stanovanjskih zgradb, ki so bile tudi zgrajene po osvoboditvi. Bolnišnica ima sončno lego ter je

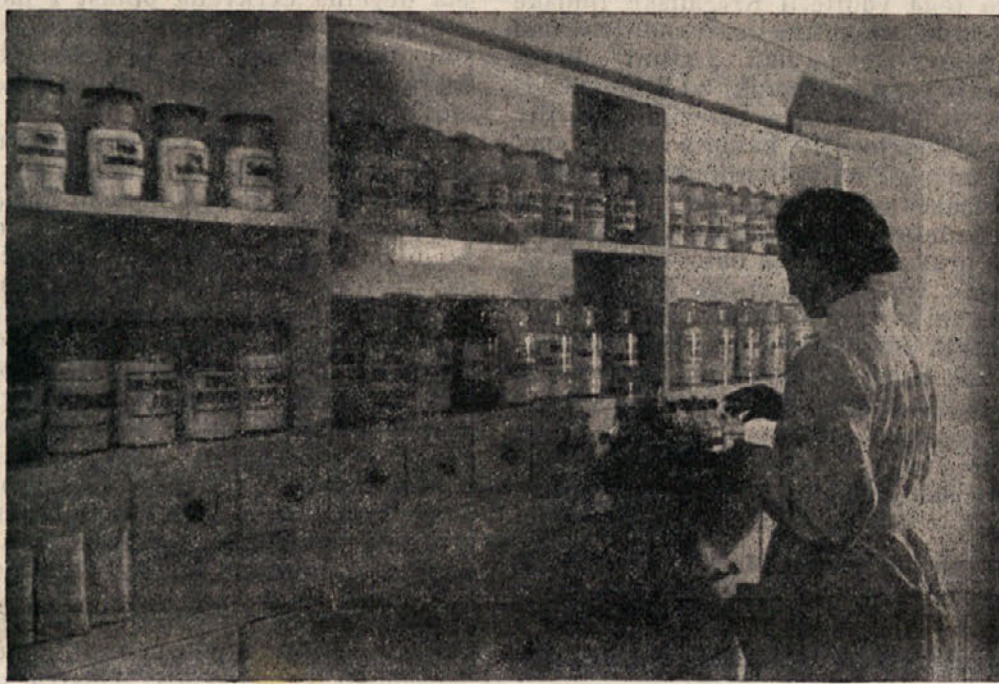
daleč odmaknjena od tovarniškega hrupa. Obsega tri trinadstropne zgradbe, ki so med seboj povezane z mogočnimi vestibula, ložami za sončenje. Poleg je zgrajeno stanovanjsko poslopje uslužbencev, ki je s posebnim hodnikom povezano z bolnišnico.

Bolnišnica je vzorno urejena in naravnost razkošno opremljena tako, da je bolj podobna odličnemu sanatoriju kakor pa bolnišnici. Sohe imajo največ po dve do štiri postelje. Vsaka etaža vsakega trakta ima lastno čajno kuhinjo, ki jih vežejo posebna dvigala za hrano. Vsako nadstropje ima svoje operacijske prostore. Bolnikom je na razpolago 30 kopalnic, osebno dvigalo in dvigalo za ležeče bolnike. V veži glavnega poslopja so stene od vrha do tal obložene s svetlozelenimi pečnicami, da se ti oko nehote zbistri in razveseli. Čeprav si morda še tako

resno bolan, ti vzbudi vesela barva sten nehote v srcu vedro upanje, da boš tu prav gotovo ozdravel. Na svetlih hodnikih vlada tišina. Ves promet se vrši neslišno, signalizacija je avtomatična.

V bolnišnici je prostora za 160 bolnikov. V slučaju potrebe pa se lahko v prostore namesti še nadaljnjih 60 postelj, ne da bi bili zato prenatrpani. Operacijski prostori so zgrajeni in opremljeni tako, da bodo zadostovali tudi, če bi se dožidal nov trakt za nadaljnjih 100 bolnikov. Zaposleno osebje se stalno strokovno izpopolnjuje s predavanji in tečaji.

Nova jeseniška bolnišnica, ki je izmed najmodernejših v srednji Evropi, je odprta vsemu delovnemu ljudstvu jeseniškega okraja, kakor tudi bolnikom iz severne Primorske, ki jim je po krivični razmejitvi zaprta pot do goriške bolnišnice.

Delovno ljudstvo Jugoslavije odgovarja kominformovskim klevetnikom

Na vse klevete in laži Kominformbirojevskih obrekovalcev odgovarja jugoslovansko ljudstvo s svojo odločno obsodbo vseh, ki poskušajo preprečiti graditev socializma v Jugoslaviji. Nešteto protestnih konferenc, resolucij, telegramov in pisem je vsakodnevni odgovor na informbirojevske klevete. Še močnejše od vseh teh manifestacij pa govori o enotnosti delovnega ljudstva Jugoslavije in o njegovi volji, da vztraja na svoji poti, veliko tekmovanje delavcev vseh panog industrije in rudarstva za dvig produktivnosti dela.

Dne 24. julija je Bosanski rudar Alija Sirotanovič v 8 urah nakopal s svojo brigado 152 ton premoga. Od takrat se je tekmovanje razmahnilo, v nekaterih rudnikih je prešla na delo po novem sistemu že tretjina rudarjev, in dnevni plani proizvodnje premoga so vsak dan prekoračeni. V tekmovanju dosegajo jugoslovanski rudarji vsak dan večje uspehe. Komaj 43 dni za prvim rekordom Alije Sirotanoviča je trboveljski rudar Anton Zagoršek postavil doslej najvišji rekord, v osmih urah je namreč nakopal s svojo brigado 862 t premoga. Da vidimo pomembnost teh uspehov, jih bomo primerjali z rezultati sovjetskih Stahanovcev. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da se je tekmovanje jugoslovanskih rudarjev za dvig produktivnosti dela pričelo že v tretjem letu petletke, torej štiri leta po osvoboditvi, medtem ko je Stahanov postavil svoj prvi rekord v kopanju premoga 1935. leta, torej 17 let po oktobrski revoluciji.

Preglejmo najprej sovjetske rekorde v kopanju premoga:

A. Stahanov (1. rek.)	102 t 1935 l.
Miron Dukanov	115 t

Koncedalov	125 t
A. Stahanov (2. rek.)	175 t
A. Stahanov (3. rek.)	227 t
A. Tjurenkov	669 t
I. Skerbinkov	720 t
N. Masalov	801 t
N. Drnjev	860 t 1948 l.

V brigadi Nikolaja Drnjeva je delalo devet ljudi. Povprečno delovni učinek posameznega rudarja je bil 95 in pol tone, medtem ko je dnevna norma 9 in ena desetinka tone.

Jugoslovanski rekordi v kopanju premoga pa se vrstijo takole:

24. 7. A. Sirotanovič (Breza)	152 t
29. 7. N. Škobič (Breza)	166 t
17. 8. R. Mijatovič (Kakanj)	354,2 t
18. 8. D. Ramovič (Kakanj)	442 t
22. 8. A. Bičič (Raša)	513 t
28. 8. A. Petek (Trbovlje)	517,9 t
31. 8. A. Bičič (Raša) 2. rek.	520 t
4. 9. A. Zagoršek (Trbovlje)	862 t

V brigadi Antona Zagorška je delalo 13 ljudi, povprečni delovni učinek posameznega rudarja je bil 66 in tri desetine tone premoga. Norma je 6 in pol tone premoga.

Iz rudnikov se je tekmovanje razširilo v gradbeno stroko, v kovinsko, tekstilno in lesno industrijo in se širi vse bolj v vse panoge gospodarstva. 2. septembra je zidar Josip Balažek v osmih urah sezidal 49,10 kubičnih metrov zidu, dan pozneje pa je mladinec Jovan Gemeri sezidal v osmih urah 53,84 kubičnih metrov zidu in tako prekosil vse dosedanje jugoslovanske rekorde v zidanju. V železarni Zenici je Ahmed Čurič svojo brigado napolnil martinovo peč v 15 minutah, dočim je norma 3 ure. Uspehi tekmovanja za zvišanje produktivnosti dela so vsak dan večji.

Proizvodnja premoga v jami „Orasi“ v rudniku v Kaknju se je povečala za 89 odstotkov, proizvodnja celega premogovnika Breze se je povečala za 25 odstotkov. Proizvodnja livarne zavoda „Aleksander Rankovič“ se je povečala za 25 odstotkov.

Tako odgovarja delovno ljudstvo Jugoslavije informbirojevskim klevetnikom. In to je šele pričetek njihovega odgovora.

Na avtocesti Beograd—Zagreb

Na velikanskem gradbišču avtomobilske ceste Beograd—Zagreb se junška jugoslovanska mladina skupaj z enotami Jugoslovanske armade že šesti mesec bori, da izpolni veliko obljubo: zgraditi to prvo moderno avtomobilsko cesto v vsej svoji dolžini.

Do konca lanskega leta je bilo od te ceste zgrajenih 121 km, na dolžini 79 km so bila začeta dela, na dolžini 183 km pa je bilo treba začeti s prvimi deli. Velika je naloga, ki si jo je postavila mladina, saj se je zavezala, da bo v letošnjem letu zgradila 262 km ceste. Četudi se zdi ta velikanska naloga skoraj neizvedljiva, vendar kažejo že dosedanje uspehi, da bo delo pravočasno dovršeno.

Dne 3. septembra so dogradili prvih 100 km ceste v letošnjem letu, tako da je bilo tega dne popolnoma zgrajenih že 221 km. Pa tudi na ostalem delu trase je bilo izvršenih že 81 odstotkov vseh zemeljskih del.

Montiran je velikanski transformator na Mariborskem otoku

V hidrocentrali Mariborski otok so pred kratkim končali montažna dela na velikanskem transformatorju za 50.000 kilovoltamperjev. Ta največji transformator v Jugoslaviji je pretežno iz domačega materiala zgradila tovarna „Rade Končar“ v Zagrebu in predstavlja velikanski uspeh zagrebškega delovnega kolektiva, ki je doslej izdeloval le transformatorje do 5000 kilovoltamperjev. Ker tehta novi transformator brez olja 66 ton, so ga morali v celoti montirati na hidrocentrali na Mariborskem otoku. Olje v transformatorju pa tehta 24 t. Uspešno so rešili tudi vprašanje hlajenja. Zlatko Roš, pomočnik obratovodje, je konstruiral napravo za kontrolo cirkulacije vode, ki deluje tako, da se transformator izključi brž ko bi prenehala cirkulacija vode in bi nastopila nevarnost, da se transformator preveč segreje.

Budimpešta. Petletni plan Madžarske, ki se bo pričel z začetkom leta 1950, predvideva gradnjo 50 tisoč stanovanj v vsej deželi. Od teh jih bodo samo v Budimpešti zgradili 10 tisoč.

Volitve niso dobro zrelostno spričevalo za avstrijsko ljudstvo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Iz tega je razvidno, da je OeVP sicer zgubila absolutno večino, da pa je ostali najmočnejši stranka v državi. Prav tako je tudi SPOe ohranila svoje postojanke. Vse kaže zato, da bo sta imenovani stranki tudi v bodoče skupno usmerjali javno življenje v Avstriji in zato ni pričakovati kakršne koli spremembe v bodoči notranji in zunanji politiki. Vsekakor pa bo na odločitve močno vplival tudi VdU, ki predstavlja fašistično gibanje in ima v svojih vrstah predvsem naciste, ki 1945. l. niso imeli volivne pravice, in skoraj celotno mladino. Z VdU bodo zasedli v avstrijskem parlamentu mesta spet nacionalni krogi, ki so že enkrat pripomogli k propasti Avstrije. Zgodovina je pokazala, da jim tako imenovane meščanske sile in tudi avstromarksisti niso bili kos. Bodočnost bo pokazala, koliko se je avstrijsko ljudstvo naučilo v zadnjih letih. Izid volitev nikakor ni dobro zrelostno spričevalo za avstrijsko ljudstvo.

Zgradili so zadnji steber za daljnovid Beograd—Novi Sad

V začetku tega meseca je bila na Bežaniji pri Zemunu pomembna slovesnost. Dogradili so poslednji, to je 277. steber za visokonapetostni daljnovid Beograd—Novi Sad, ki je dolg 80 km.

Vsi stebri daljnovoda Beograd—Novi Sad so zgrajeni iz armiranega betona. Za zgraditev teh stebrov so potrošili 360 ton železa in 1590 ton cementa.

Po naši zemlji

Manifest narodne enotnosti na Goriškem

Vtisi z ljudskega tabora v Sovodnjah dne 25. septembra 1949.

Mogočen je bil ljudski tabor v Sovodnjah na Goriškem. Malokdaj se vidi tako veličastna manifestacija ljudstva, ki se bori za svoje pravice in narodno enakopravnost. Skoraj ni primera za tako silno izraženo željo po enotnosti in skupnosti vsega slovenskega naroda. Od Trsta do Koroške so bili združeni vsi slovenski bratje, da povejo svetu, da se še niso pretrgale vezi, ki so združevale ves slovenski narod skozi sto in stoletja od Drave do Jadranskega morja, da slovensko ljudstvo, čeprav živi pod tujim gospodstvom, ni pozabilo skupno preživetega trpljenja in skupno prelite krvi za skupne cilje vsega slovenskega naroda iz komaj polpretekle dobe naše slovenske zgodovine. Ves ljudski tabor je bil en sam zgovoren odraz nepremagljive volje slovenskega ljudstva, da hoče graditi svojo bodočnost na temeljih in pridobitvah junaške zgodovine zadnjih let in si priboriti svobodno življenje na svobodnih tleh.

Ni mogoče popisati vseh vtisov, ki smo jih mi Korošci dobili na tej edinstveni manifestaciji slovenske enotnosti. Ponosni smo, da smo tudi mi prispevali svoj mājhi delež, — udeležili smo se tega tabora s pevskim zborom iz Pliberka in tamburaškim zborom iz Škofič. Ob doživetju tega ogromnega ljudskega shoda pa nam je vsem vzraslo spoznanje, da je le v enotnosti moč in odpornost, in to spoznanje nas bo spodbujalo tudi v nadaljnji borbi za pravice našega ljudstva. To spoznanje mora privedi vsakega poštenega Slovenca do zaključka: Popolno enakopravnost bomo dosegli samo v nezrušljivi slogi!

Prišel je čas, ko se mora zavedati sleherni rojak, da smo postavljeni danes pred alternativo: živeti ali umreti — in da se bomo Slovenci odločili za prvo. Toda le združeni se lahko postavimo nasprotnikom v bran, le enotni se bomo lahko uspešno borili za naše narodno in kulturno življenje; le složni bomo enkrat srečni, kakor pravi star pregovor: „Sloga, sloga je od Boga!“

Ne samo pri nas se narodni sovražnik zaveda, da je sloga naše najmočnejše orožje. Kakor skuša razrušiti to enotnost pri nas na Koroškem, tako seje razdor tudi med našimi brati na Primorskem. Kakor je našel Judeže pri nas, ki mu verno služijo v razdiralnem delu, tako si je pridobil izdajalce tudi na Primorskem, ki so pripravljeni prodati in zaslužiti svoj lastni narod. Izkoriščajoč globoka verska čustva našega ljudstva se približujejo v ovčjih kožuhih svetohlinskega hinavstva, da bi za tem plaščem skrili svoje umazane namene.

Na vse mogoče načine so razbijske klike poskušale odvrniti pevce od nastopa na ljudskem taboru in prepričati udeležbo ljudskih množic. Vendar so se ti protiljudski zvodniki jako zmotili v pričakovanju, da jim bodo nasledili verni ljudje, ki danes že bolj zrelo razsojajo o veri in politiki in se ne puste več zavajati. Ljudstvo, prekaljeno v težki, krvavi borbi za svoj obstoj, se ni pustilo izrabljati v svojem verskem prepričanju. Ne sodelujočih ne množice niso mogli zadržati ti povsem prozorni pozivi teh protiljudskih kričarjev, da se ne bi udeležili te narodne manifestacije.

Fizikulturniki iz Goriške in Trsta so nastopili v polnem številu. Nogometne tekme so trajale ves dopoldan vse do začetka pravega programa ljudskega tabora, ki se je pričel z

dobro dovršenimi fizikulturnimi vajami, ki so imele mnogo sličnosti z lanskimi in letošnjimi fizikulturnimi nastopi naše mladine. Z velikim zanimanjem so spremljali tisoči gledalcev, te vaje, ki so pokazale, kaj lahko ustvari vztrajno in požrtvovalno delo. Zlasti fizikulturni nastop tržaških mladink je bil že bolj podoben simboličnim vajam baleta. Ko sta nastopila še dva fizikulturnika (fant in dekle) iz Trsta in prikazovala ob spremljanju klavirja zares dovršene akrobatične vaje, je ljudstvo burno in zadivljeno odobraval njihovo nastop.

Pevski zbori so prišli iz vseh krajev Goriške, iz Sovodnj, Štandreža, Peči, Podgore in Števerjana in peli iz polnih grl in z ubranimi glasovi narodne pesmi, ki jih je nepregledna množica tisočev, ki so prišli pod velikimi težavami iz vseh bližnjih in daljnih krajev z vnemo in nepritajenim navdušenjem spremljala. Peli so krasne primorske pesmi, vmes pa so se oglašale koroške narodne, ki jih je zapel naš pevski zbor iz Pliberka in se je začelo ubrano brenkanje škofiških tamburašev, ki so želi za svoje igranje še prav posebno hrumeče odobravanje. Mogočno pa je zadonela v večerno zarjo stara Puntarska, ki jo je zapel pevski zbor „Ivan Cankar“ iz Trsta: „Le vkup, le vkup, uboga gmajna!“ — kot pravi klic in poziv tega silnega ljudskega shoda. Neizmerno navdušenje je vladalo med valujočo množico, ki je taborila pred ogromnim odrom. Šele v poznem večeru je zaključil nastop združenih pevskih zborov, ki so skupno zapeli pesem domovini, mogočno narodno manifestacijo.

Tako je končal mogočni tabor zamejnega primorskega ljudstva in vseh zamejnih Slovencev, ki so pred vsem svetom postavili življenjsko zahtevo malega naroda, da hočejo živeti na svojih tleh svobodno, kulturno življenje, da hočejo uresničiti besede, ki jih je zapustil nepozabni goriški pevec Simon Gregorčič kot svojo sveto oporoko: „Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod!“

Iz našega podeželja

Kmet in gospodar iz Žvabeka nam je poslal pismo, v katerem obravnava različna vprašanja, ki težijo naše delovno ljudstvo na vasi, zlasti našega malega in srednjega kmeta. V naslednjem prinašamo iz tega pisma nekatere izvlečke:

Današnja oblast niti v najmanjši meri ne upošteva teženj kmeta, kakor tudi ne teženj delov. Ljudstva na splošno. Kmetu nalagajo različna bremena, ki jih nikakor in z najboljšo voljo ne more nositi. Na eni strani mu za njegove pridelke, ki so sad njegovega trudapolnega dela od zore do mraka, diktirajo tako sramotno nizke cene, da s tem zdaleka ne more kriti vseh svojih stroškov, ki jih ima, na drugi strani pa ga obdavčijo, kakor da bi bil največji dobičkar in bogataš.

Pri fabrikantu je to drugače. On točno izračuna, predno da svoje proizvode na trg, koliko ur dela je bilo potrebno za ta ali oni proizvod, koliko stane material, koliko je treba od tega plačati davka, koliko pri tem zasluži delavec (sicer vemo, da tovarnar delavcu skoraj nič ne da) in kar je za fabrikanta najvažnejše, kolikšen bo njegov dobiček. Potem se šele določi cena gotovemu izdelku. Torej fabrikant ne plačuje davkov iz svojega, plača mu jih tisti, ki kupi njegov izdelek, ker je davek pri določanju cen že upoštevan. Industrijske izdelke pa v veliki meri kupujejo spet le kmetje, delavci in delovno ljudstvo sploh, torej tisti, ki mora vsak šiling desetkrat obrniti, predno ga izda, in plačajo tako davke za gospoda tovarnarja, ki razkošno živi in so mu delovni ljudje deseta briga.

Kmet kaj takega ne more, saj mu cene za kmetijske pridelke določi oblast in gorje, če tega ne bi upošteval. Vedno višji davki postajajo za njega neznosno breme. Kako bom vse to plačal? se dnevno zaskrbljeno sprašuje. Najeti posojilo in pasti v dolgove? To za kmeta tudi ni prijetno, toda dejstvo je, da mnogi ne morejo več drugače in gorje kmetiji, ki je enkrat zadolžena. Kaj se ji zgodi, vsak izmed nas prav dobro ve.

In kdo kmetu pomaga? Morda oblast? Vsak kmet sam ve, kako je s tem. Vsak kmet tudi ve, da smo v državi, ki je država uradnikov. Za vsako malenkost nastavi novega uradnika, pa čeprav nima dela in ves

dan gleda le v zrak. Kamor prideš, povsodi, v vsaki pisarni najdeš polno uradnikov, ki dirjajo sem in tja in te gledajo kot človeka druge stopnje. In če kaj hočeš, če to ali ono potrebuješ, če imaš kakšno željo, te pošiljajo od mize do mize, iz pisarne v pisarno, po stopnicah gor in dol in nihče ni pristojen. In ko si končno opravil, je minul ves dopoldan, bil si v nešteti pisarnah in videl še več uradnikov. Lahko pa se ti tudi zgodi, da si letal ves dopoldan pa nič nisi opravil, ker so ti potem, ko si bil v petdesetih ali še več pisarnah in videl dvesto ali tristo uradnikov povedali, da „dotičnega referenta danes ni tukaj“.

In kmetijska zbornica? Kmetje ji smejo blizu samo tedaj, kadar od nas kaj potrebuje, kadar naj plačamo svoj prispevek za vzdrževanje njenega prezidenta in ostalega njenega uradništva. In kaj dela kmetijska zbornica? Ne briga se za nas in za naše zahteve! In kaj njen prezident? Hodi po različnih shodih in zborovanjih in žuva proti kmetu, zlasti še proti slovenskemu. Da bi se brigal za potrebe kmečkega prebivalstva, mu očitno niti na misel ne pride.

Pa čestokrat slišimo z različnih strani, iz ust različnih govornikov in ob različnih priložnostih: delavec in njegovo delo mora biti pošteno plačano! Zakaj torej ni pošteno plačano kmečko delo, da bi mali in srednji kmet, lahko pošteno in človeško živela, da bi lahko izhajal in živel lahko človeka vredno življenje kmetijski delavec, hlapec, dekla? Zato ne, ker so v kmetijskih ustanovah — v kmetijski zbornici in drugod — ljudje, ki gledajo le nase in na svoje žepe in ki jim je vseeno, kako živi kmet in kmetijski delavec. In dokler bodo takšni ljudje zastopali „koristi“ kmeta in kmečkega delavca, se neznosne razmere, v katerih živi danes kmečko prebivalstvo, tudi ne bodo spremenile.

Pa še nekaj si oglejmo. Oddaja krompirja je zdaj prosta. Kmet ga lahko obdrži za dom, kolikor ga hoče in tudi proda, kjer in kolikor ga hoče. Vse lepo in prav, če bi cene odgovarjale. Toda kmet za prodani krompir nič ne dobi. Cene so tako obupno nizke, da z denarjem, ki ga dobi za krompir, nič ne more početi. To na eni strani. Na drugi strani pa

so s tem, ko so dali oddajo krompirja na prosto, začeli uvažati krompir iz inozemstva in tako onemogočili prodajo domačega zgodnjega krompirja. Udarec je dobil spet le kmet. Kmetijska zbornica je k temu molčala in izgleda, da je ta ukrep celo odobraval. Iz tega je vsak lahko videl, kako si zamišlja ta „kmetijska ustanova“ zaščito koristi kmečkega prebivalstva.

Nihče ne tudi upošteva velikega truda in napornega dela od zore do mraka, ki ga ima kmet, predno zredi kravo, vola ali prašiča, predno zrase žito in dozori. In kolikim nezgodam, ki čestokrat uničijo vse njegovo delo, mora kljubovati, slabemu vremenu, toči, suši, različnim boleznim itd. itd. Vse to ve le kmet, mali in srednji, ki se trudi noč in dan in dela vse svoje življenje. Tovarnar, če prodaja svoje izdelke, pravi: toliko stane to, toliko ono, ceneje ne morem dati, ker imam potem sam izgubo. Pri kmetijskih proizvodih pa je ravno nasprotno. Rečejo ti: toliko ti dam za tvoje blago, če pa nočeš, pa pusti, dobim iz inozemstva. In ti isto inozemstvo je Marshallov plan, ki tepe tudi kmeta. Ker po tem planu uvažajo tudi kmetijske proizvode in zato so domači zapostavljeni in nimajo cene. Naj bi uvažali še sredstva, s katerimi bi plačali visoke davke in oprostili delovnega človeka teh neznosnih razmer. Toliko vrst davkov je, da se ti kar meša v glavi in ne veš, katerega bi prej plačal.

Takšne so razmere, v katerih živi danes pri nas delovni človek in to je resnica, prebridka resnica. Bodisi kmet ali delavec, nihče ti ne pomaga, ne različne gospodarske ali strokovne ustanove, nasprotno, gre jim za to, da te pritisnejo, kjer koli te le morejo. Zato nas bo iz tega obupnega položaja rešila le skupnost, skupnost vseh delovnih ljudi proti tistim, ki živijo na račun naših žuljavih rok.

To so besede kmeta-gospodarja, ki vse svoje življenje dela in se trudi, da ohrani svojo zemljo. Pravilno misli, ko poudarja skupnost! Kdo danes zastopa kmeta, zlasti slovenskega? Mar kmetijska zbornica, ki je v rokah OeVP-jevskih mogotcev? Ne! Njegovih koristi in teženj ne zastopa ne kmetijska zbornica, ne različni „Bauernbundi“, nihče! Iz tega neznosnega položaja se bo rešil le sam, združen v svoji organizaciji Kmečki zvezi za Slovensko Koroško, katere predstavniki so kmetje, ki si svoj kruh pridelujejo s svojimi rokami in vedo in poznajo vse težnje in zahteve našega kmečkega prebivalstva. Zato so resnični zastopniki koristi kmeta in kmečkega prebivalstva le predstavniki Kmečke zveze za Slovensko Koroško.

Prvi slovenski film med nami

Dolge mesece se je morala Slovenska prosvetna zveza boriti za dovoljenje za uvažanje filmov iz Jugoslavije. Avstrijske oblasti kljub neštetim lepim besedam in obljubam o pravicah, ki jih koroški Slovenci ba je uživamo, niso mogle oziroma niso hotele razumeti potrebe predvajanja slovenskih filmov med slovenskim prebivalstvom na Koroškem. Končno je Slovenski prosvetni zvez po vztrajnem in nenehnem prizadevanju uspelo izposlovati si potrebno dovoljenje za uvažanje jugoslovanskih filmskih proizvodov.

Doslej smo jugoslovanske filme videli samo v Celovcu, kjer jih je predvajala repatrijska komisija FLRJ. Zadnji teden pa smo imeli priložnost gledati prvi slovenski umetniški in celovečerni film „Na svoji zemlji“ v Vrbi, št. Jakobu v Rožu in v Pliberku. Film prikazuje težko borbo partizanskih edinic v Slovenskem Primorju. Avtor scenarija, slovenski pisatelj Ciril Kosmač, je s tem svojim filmom prikazal odločno borbo vsega primorskega ljudstva, da si pribori svobodo in združitev z ostalimi Slovenci v Jugoslaviji.

Povsod, kjer so predvajali film, je bilo med našim ljudstvom mnogo zanimanja, povsod pa so izrazili tudi željo: videti hočemo še več takih filmov!

Mrtev človek je spet oživel

Valentina Dimitrijeviča Čerepanova je ranil šrapnel v stegno. Zdravnik na bojnem polju je razsodil: smrt je nastala zaradi pretresa in akutne izgube krvi ob 19.41 uri dne 3. marca 1944.

Torej je Valentin Čerepanov tega dne umrl. Ni bilo nikakih znakov življenja: prenehal je utrip, srce ni več bilo, zmanjkal je poslednji dihanje na posivelih ustnih. Čerepanov je bil eden izmed primerov, ko so se zdravniki borili s smrtjo. Tega človeka je bilo treba tako rekoč potegniti z roko nazaj v življenje. To je opravil dr. Vladimir Aleksandrovič Negovski in Čerepanov je kasneje normalno živel in je pomladi 1946. iz daljnega Džeržinska telefoniral dr. Negovskemu v Moskvo, da je živ in da ravno slavi svoj drugi rojstni dan.

Že v 17. stoletju so začeli učenjaki odgrinjati uganko smrti. Ugotovili so, da smrt organizma ne pomeni še prenehanje življenjskih funkcij vseh njegovih delov. Posamezno stanišče lahko določen čas preživi svojega gospodarja in ohrani svoja vitalna sredstva.

„Fiziološka smrt“ zaradi starosti je zelo redek pojav. Zračunali so namreč, da le polovica ljudi doživi svoje štirideseto leto. Večina ljudi tudi umre „patološke smrti“, to je zaradi bolezni ali poškodb.

Ruski učenjak Vladimir Aleksandrovič se mnogo peča z vprašanji prežgodnje oziroma nepričakovane smrti. Prišel je do prepričanja, da je treba točno ločiti klinično smrt, to je, ko neha biti srce in ko se preneha dihanje, od biološke smrti, ko

neha vsak znak življenja v vsem stanišču organizma, ko ni več možno z nobenim sredstvom vzpostaviti življenja. Pri mnogih primerih je klinična smrt šele prva faza v proceduri umiranja. V tem prehodnem stanju še ni prekasna intervencija. S študijem v tesni zvezi med funkcijo krvnega obtoka in dihanja, med središčni mozga, ki urejujejo obtoke krvi in dihalni aparat, je ugotovil, da ima veliko važnost umetno dihanje. Lažje je seveda vzpostaviti delovanje srca, kakor pa dihalnih organov, toda s tem še ni rešeno vprašanje. Umetno dihanje ne omogoča samo povečanje kisika v krvi. Mehanično napolnjevanje pljuč povzroča v mozgu tudi vrsto živčnih dražljajev, tako da postane

s pomočjo živcev možna nekakšna masaža dihalnih središč. Napolnjevanje pljuč z zrakom s pomočjo aparata, podobnega mehu, je ena izmed glavnih metod oživljenja dr. Negovskega. Istočasno je treba izpopolniti to metodo s tem, da se oživi srce z vbrizgavanjem krvi v krvne žile. Najprej vbrizgavajo kri v žile „mrtvega srca“, dokler srce normalno ne bije; ko srce bije, tedaj se vbrizgava kri v žilo dovodnico. Pri tem uporabljajo še druga pomožna sredstva.

Negovski je ugotovil, da je treba začeti oživljati telo prvih šest minut po klinični smrti. Drugače je prepozno, ker nastanejo v stanišču osrednega živčnega sistema nepopravljive spremembe.

Otroško kraljestvo ŽIV-ŽAV

„Mama, ko bi ti vedela, kako čudovito bo tam“, to je bila vsak dan prva novica, ki jo je mati zvedela, ko je prišla iz službe. Marjetki so sijale očke, ko je pripovedovala:

„Veš, imeli homo vrtljak in gugalnice, žoge in različne igeače. Ena gugalnica je posebne vrste: na njej se lahko gugaš in vrtiš. Z Betko sva šli gledat v Mostovno delavnico, kjer so jo delali. Dobrega srca so tisti tovariši tam. Veš, čisto zastoj bodo naredili tisto gugalnico. Samo da boste veseli in dobre volje, pravijo. Namesto da bi šli po delu domov obedovat, delajo za nas gugalnico. Mene so enkrat posadili nanjo. Pošteno sem se pogugala. Potem pa

naenkrat, pomisli, mamica, se gugalnica zasuje kot pravi vrtljak. Betka se je kar bala, skoraj ji je šlo na jok. Jaz sem se pa zagugala in zavrtela, hu, to je šlo...“

Tudi Mirkotov oče, ki dela pri Električni cestni železnici, je tiste dni pozno prihajal domov, tako, da je mama dostikrat godrnjala. Nekoč pa je Mirko ves zasopel prihitel med svojo otroško družino in povedal: „Moj očka je za igrišče napravil dva vrtljaka.“ Tonček, ki je pol leta starejši, ga je popravil: „Saj jih ni tvoj oče sam naredil. Tudi moj stric je pomagal in drugi...“ Moja mama in sosed Metka sta pa na igrišču kopali in steze nasuli s peskom, ni hotela zaostati zgovorna Angelca.

Takšni so bili tam v Zgornji Šiški v Ljubljani otroški pomenki v tistih dneh, ko se je porajalo otroško igrišče Živ-Zav.

Danes je igrišče urejeno. 14 žen, članic AFŽ II. rajona je vložilo vanj 280 ur prostovoljnega dela. Nešteto prostovoljnih ur so prispevali tudi delovni kolektivi Električne cestne železnice, Mostovne delavnice, podjetja „Cementine“, Industrije umetnega kamna, Kurilnice v Šiški, Signalne delavnice in mladinci zadruga „Usnjeni izdelki“, ki so za igrišče izdelali gugalnice, vrtljake, klopi, igrače itd.

Tisti dan, ko je bila otvoritev, bodo mali šiškarji še dolgo pomnili. Žene so igrišče lepo okrasile. Iz pisanih travnikov in cvetja so se smejali vrtljaki in gugalnice ter veseli, šegavi napis pri vhodu: Otroško igrišče Živ-Zav. Tudi mladinska godba je bila tam. Vse je bilo slovesno, lepo in ljubko, pripravljeno z veliko skrbnostjo in ljubeznijo, da so očke

malih gostov sprva zavzeto ostrmele, nato pa zažarele v iskreni radosti.

Ko so se prvič zavrteli vrtljaki in zagugale gugalnice, se je začel na igrišču res pravi živ žav, ki se zdaj ponavlja iz dneva v dan.

Cilin, je privozil po Celovski cesti mimo igrišča tramvaj. Sprevednici Ančki je za trenutek obstal pogled na igrišču. Spomnila se je Marjetkinih besed, ki so bile prve, ki jih je slišala vsak dan, ko je prišla domov: „Mama, če bi ti vedela, kako bo na igrišču lepo...“ Danes se je Marjetkino hrepenenje izpolnilo. Morda se prav zdajle guga na gugalnici. Zdelo se ji je, da sliši med radostnim otroškim vrisem njen glas. Nasmehnila se je. Veselila se je otrokove sreče. Pred leti, ko je bila ona otrok, ni bilo tako. Samo enkrat v življenju se je gugala in še takrat je bila tepena. Gugalnica je bila v gosposkem vrtu in morala je zlesti preko ograje, da je prišla do nje. Toda tam je bil tudi pes, ki ji je raztrgal obleko. Tako je bila doma hudo tepena... Gugalnica — vsa svoja otroška leta je hrepenela po njej, kot po nečem nedosežnem...

Otroška igrišča je dala ljudska oblast v FLRJ delovni materi, da jo razbremenijo domačih skrbi in otrokom v veselje in radost. Leta 1947. je imela Slovenija dvojce otroških igrišč. Leta 1948. je to število naraslo na 44, letos pa že na 60 igrišč. otroška igrišča se danes ne ustanavljajo le v mestih, temveč tudi na podeželju, zlasti pri kmetijsko obdelovalnih zadrukah, ter pomenijo veliko razbremenitev za ženo — zadrugnico. Posebno veliko iniciativo so pri tem pokazale žene kočevskega okraja, kakor tudi žene ljutomerskega okraja, ki so se v tekmovalstvu za Teden otroka in matere obvezale, da ustanove otroška igrišča v vseh kmetijskih obdelovalnih zdrukah svojega okraja.

Izmed doslej organiziranih otroških igrišč v Sloveniji je najlepše igrišče „Ciciban“, ki ga je pred letom ustanovil II. rajon za Bežigradom v Ljubljani. Igrišče ima mlečno kuhinjo, kjer postrežejo vsakemu otroku z velikim lončkom kaka in kosom kruha. Velika privlačnost tega igrišča je tudi 6 živih srnic, ki so tako domače, da jedo otrokom kruh kar iz rok. V kratkem bo tudi igrišče Živ-Zav, ki ga je prav tako ustanovil II. rajon, dobilo svojo mlečno kuhinjo. Isti rajon organizira tretje igrišče za otroke iz novega bloka velikih stanovanjskih hiš v Zgornji Šiški.

V letu 1950. se bo število otroških igrišč v LRS povečalo za 50 novih „živ žavov“, v radost in razvedrilo otrokom delovnih mater, ki s svojim delom pomagajo pri izgradnji socializma v svoji domovini.

Kako padajo METEORITI na zemljo

Vse tako imenovane zvezde, ki padajo, ali meteorji, popolnoma izgorejo v višini 50 do 80 km. Največja teh teles popolnoma razpadajo in je le malo možnosti, da padejo na zemljo. Najbolj pogostoma dosežejo zemljo meteoriti, to so ona telesa, ki se gibljejo z najmanjšo brzino. Izgorevanje je odvisno od njihove prvotne brzine in mase.

Meteoriti izgore samo na površini, kjer se vžge tenka črna skorja, ni pa nikakih znakov segrevanja v notranjosti niti nikakih sprememb. Vsaki meteorit leti z veliko, tako imenovano kozmično brzino povprečno 40 km na sekundo. V višini okoli 150 km se zaradi trenja z molekulami zraka segreva zrak naokoli na več tisoč stopinj. To deluje na površino meteorita in pri tem se površinska plast neprestano loči v nasprotni smeri gibanja. Vse to povzroča močne svetlobne pojave, ki se opažajo zlasti ponoči. Lju-

dje vidijo ognjene krogle, iz katerih se pokaže rep. Iz njega se sipljejo iskre in svetloba se širi na stotine kilometrov.

Ko se meteorit vse bolj približuje zemlji, se odpor zraka vedno bolj veča in meteor izgublja svojo prvotno kozmično brzino. V višini od 10 do 20 km to brzino popolnoma izgubi in pada kakor kamen. V tem področju, kjer meteorit izgubi svojo brzino, se prenehajo svetlobni pojavi, ni več ognjene krogle, a raztopljene tvarine se na površini naglo strdijo ter nastane na njej tanka skorja.

Zaradi slabe prevodnosti toplote in kratkega časa gibanja s kozmično brzino se meteorit ne stali v svoji notranjosti oziroma se niti ne segreje. Ker ne nastanejo v notranjosti nobene spremembe, lahko pri meteorju točno ugotovimo njegov sestav.

centralna vlada je gotovo spet gospodar položaja. Najbrž se vse spet vrača v stari tek. Potem... če je tako... potem pa le počakajte, svinje — počakajte, da se bliže pogledamo. Še ne veste, kaj je Dudaš. Dobrote niste znali ceniti. Zdaj boste okušali bič.

Stopil je k oknu in odgrnil zaveso. Zunaj je se svetlikalo megleno, mrzlo jutro; zdelo se je, da je mokrotno vreme prenehalo in da je začelo zmrzovati. Niti bližnjega brega onstran globače ni mogel razločiti, le od žage sem je venomer pelo: s... s... si... si... zz.

Gater obratuje... Z dvorišča so odropotale vprege. Dudaš ni ničesar razložil, zato je štel:

„Ena... to je Urban — dve... to je Miha — tri... to je Markuš, njegov parizar je... Ta divjina je torej tudi vpregla...“

Toda zakaj mu obratovodja ni ničesar javil? Zakaj mu asistent ni ničesar javil? Nikogar ni bilo bliž.

Bliskovito je hlastnil po telefonu. „Žaga, obratovodja Kurej! Tu

nadgozdar Dudaš! Halo, halo, halo...!“

Telefon je gluh, ne funkcionira. Ne funkcionira že koj od prvega dne, ker ga je neka kanalka prerezala. Kaj je to? Še zmeraj?...

Poklical je dekle Mino. Mina je bila postarna deklina, genialna iznajdba Dudaševe žene, s katero je hotela mojstrovati zakonsko zvestobo svojega pičnega moža. Bila je prava orklja, ki je znala držati tudi gozdarske hlapce na vajetih.

Vstopila je prostodušno, brez zadrege.

„Mina, žaga gre? ...“

„Da, žaga gre!“

„To čujem tudi sam! Ali kako to, da gre?“

(Dalje)

Tri dni je Dudaš prečepel v svojem stanovanju s svojo histerično ženo. Na njegovo začudenje pa so ravno ti burni dogodki nenavadno ugodno uplivali na njeno zdravstveno stanje; vedla se je mirno in hladno, kot bi živela v najbolj normalnih časih.

Strah za golo življenje mu je tako prevzel kosti in mozeg, da je kakor hrom ves čas ležal na divanu in da ni užil skoraj nobene hrane; živel je le od pijače. Tri dni ni nihče navalil na gozdno upravo, niti delavstvo na žagi niti najemniki, niti drvarji niti drugi lovci. Četrty dan je hla-

pec Urban že napregel in odšel v gozd po plohe. Kar sam od sebe. S čudnimi občutki je Dudaš prisluškoval ropotanju parizarja pod zastrtimi okni...

Peti dan zgodaj zjutraj, ko je Dudaš še ležal v postelji, je zacvilil gater na žagi... Si-i-i-i... Si-i-z-z...! je zacvililo rezko in visoko, da ga je kar vrglo iz postelje.

„Kaj pa to? Kaj se je zgodilo?“ Ali so delavci spet prišli k pame-ti? Mogoče pa je Avstrija prišla k sebi? Cesarske armade so najbrž mi jo je dal, ker sem deklamiral pri ustavile sovražnikovo prodiranje,